

УТВЪРЖДАВАМ:
ВЕСЕЛИН СУРОВ
ДИРЕКТОР

ПЛАН-ПРОГРАМА
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ
МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ В УЧИЛИЩЕ
през учебната 2023/2024 година

/актуализирана и съобразена със Заповед № РД09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката, с която е утвърден Механизъм за противодействие на училищния тормоз и насилието в предучилищното и училищно образование, Алгоритъм за прилагане на Механизма за противодействие на училищния тормоз и приложенията към него/.

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ
ТОРМОЗ

МЕЖДУ ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В УЧИЛИЩЕ

А. Дефиниция за тормоз

1. Злоамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
2. Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира от социалния живот;
3. Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът обхваща много широк спектър от поведения: преки нападения (удряне, заплаха или принуда, дразнене, подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, открадване или повреждане на лични вещи) или непреки (например разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда). Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

Физически тормоз – например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Вербален тормоз – словесни изрази, които имат за цел унижат и оскъбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Включва подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Психически тормоз – например, подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изпудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелно следене;

Социален тормоз – например, избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране;

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до нахърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилне.

Виртуален тормоз -тук спада разпространяването на:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронните средства за комуникация или в социалните мрежи;

- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозаписи в интернет или по други канали без негово съгласие, кражба на самоличност, разпространение на слухове в социалните мрежи др.

Б. Училищна процедура при тормоз

Ниво на тормоз	Отговор на училището
<p style="text-align: center;">ПЪРВО НИВО</p> <p>Ниско нарушаване на правилата <i>/ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника за тормоз/</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Форми на физически тормоз са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. • Форми на вербален тормоз са например: подмятаня, подигравки, унижение, заплахи, обиди, нецензурни/неприлични коментари; • Форми на психически тормоз са например: омаловажаване, клокарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругасне, клеветене, измисляне на пръжкори. • Форми на социален тормоз са например: подмятане на коментари, подиграване, изключване от групови или съвместни дейности, фаворизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове. • Форми на сексуален тормоз са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст. • Форми на кибертормоз са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.) 	<ul style="list-style-type: none"> • На първо ниво, по правило, действията се предприемат автономно от класен ръководител или учител заедно с родител, като се предприема педагогическа работа – индивидуално, за група ученици или за целия клас. • При паличие на щети от материален характер – те се възстановяват. • По изключение, ако насилственото поведение се повтаря, педагогическата работа не дава резултат, последствията са по-сериозни, ако се касае за насилие от страна на група към индивид или ако едно и също дете или ученик бива тормозено нееднократно в ситуации, класифицирани като първо ниво, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от нива две или три. <p>Последователност на процедурите за интервенция:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз – подробно информиране за случилото се от всички участници. 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 3) Уведомяване на родител. 4) Консултации - предприемане на индивидуални разговори с участниците. 5) Мерки и действия от страна на класен ръководител - намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите. 6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

ВТОРО НИВО

Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или с по-сериозни последици

/регистрират се в Дневника за тормоз; възстановяване на щети при наличие на такива./

- **Форми на физически тормоз** са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса.
- **Форми на вербален тормоз** са например: подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди;
- **Форми на психически тормоз** са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация.
- **Форми на социален тормоз** са например: интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване.
- **Форми на сексуален тормоз** са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози.
- **Форми на кибертормоз** са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение.

- На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител заедно с психолог или педагогически съветник, представител на координационния съвет и директор и задължително участие на родител.

- Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го паралил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да се обърне към отделите за закрила на детето.

- Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.

Последователност на процедурите за интервенция:

- 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз.
- 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към венчки участници.
- 3) Уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията при ситуации с по-сериозни последици по преценка на класния ръководител заедно с директора; Уведомяването е задължително и незабавно, когато се отнася до случаи на сексуален тормоз, проявяващи се в подтикване или принуждаване към сексуални действия.
- 4) Уведомяване на родител.
- 5) Консултации.
- 6) Мерки и действия - работа на координационния съвет: анализ на ситуацията от регистъра и предприемане на индивидуална

	<p>работа по случай с ученик в риск от тормоз и разписване на индивидуална програма.</p> <p>7) Мониторинг на предприетите мерки и действия.</p>
<p style="text-align: center;">ТРЕТО НИВО</p> <p>Злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, за който и да е от участниците в ситуацията.</p> <p><i>/ описват в Дневника за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със закона.</i></p> <p><i>Ако друга организация или услуга е въввлечена в работата с ученика, училището установява връзка с тези организации или услуги и хармонизира дейностите/.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Форми на физически тормоз са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намущване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие. ● Форми на вербален тормоз са например: закани, заплахи, обиди, клетви, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение и др.; ● Форми на психически тормоз са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотропни вещества, включване в деструктивни групи и организации. ● Форми на социален тормоз са например: заплахи, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които нараняват други. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става незабавно от служителя на училището, идентифицирал тормоза. ● Действията на ниво училище се предприемат от директор заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира центъра за социална работа, отделите за закрила на детето и/или полицията. ● Отговорът на училището може да включва насочване към местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; съставяне на Протокол за тормоз и възстановяване на щетата;

<ul style="list-style-type: none"> ● Форми на сексуален тормоз са например: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение. ● Форми на кибертормоз са например: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение, заснемане на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки на детска порнография. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Включване на учениците в допълнителни програми, насочване към услуги в общността. <p>Последователност на процедурите за интервенция:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз и незабавно уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията. 2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към венчки участниците. 3) Уведомяване на родител. 4) Консултации- предприемане на индивидуални разговори с участниците. 5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора. 6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.
---	--

В. Протокол за тормоз /Приложение 1/.

Случаите на тормоз се регистрират в Дневник за случан на тормоз, който се съхранява в кабинета на ЗДУД.

Г. Училищен координационен съвет.

1. Светла Илиева – ЗДУД
2. Весела Лазарова - ресурсен учител
3. Велиян Петров - старши учител, спортна подготовка
4. Иван Касчийски - старши учител, спортна подготовка
5. Стоян Ангелов - председател на ученическия съвет

Училищният координационен съвет е гласуван и приет на ИС с протокол № 12 от 31.08. 2023 г.

Д. Училищна програма за противодействие на агресията чрез развитие на личните и социалните умения на децата

Агресия е всяка форма на поведение, насочено към целта да се навреди или да се нарани друго живо същество, което е мотивирано да избегне такова отношение. Световните изследователи на агресивното поведение са определили и кои механизми пречат за изпълнението на агресивни действия. Това са:

- Безпокойство или условен страх от наказание.
- Придобити ценности и нагласи.
- Емпатия или идентификация с потенциалната жертва.
- Практически сметки.

Тези четири типа задръжки пред изпълнение на агресия са в основата на разработената училищна програма.

При нейното разработване са спазвани принципите, за програми базирани в училище:

- Програмата да достига до децата, да е достъпна за тях през критичните години на основния училищен курс.
- Програмата трябва да продължава при преминаването от един клас в друг.
- Програмата да използва добре изпитани и стандартизирани интервенции с подобни учебни планове и ученически материали.
- Програмата да обучава в умения чрез интерактивни методи (ролеви игри, дискусии, групов обратна връзка и др.).
- Програмата трябва да учи на социална компетентност (комуникация, самоефективност, самоутвърждаване).
- Програмата трябва да акцентира върху тренинги за придобиване на умения.

I. Цели на програмата.

- Снижаване на антисоциалните прояви в поведението.
- По-малко лошо поведение в училище.
- Подобряване на учебните умения, по-голяма ангажираност в училище.
- Намаляване на пивата на отчуждение, по-добро социално свързване.
- Развиване на чувство за собствена стойност и ценност.
- Обучаване в общи личностни и социални умения.

II. Задачи на програмата.

- Развиване на широки социални умения и решителност.
- Развиване на умения за справяне със стреса.
- Развиване на умения за решаване на конфликти.
- Изучаване на процеса на вземане на рационални решения.
- Изучаване на умения за разпознаване и устояване на влияние от връстници.

III. Направления на дейностите и форми на работа.

I. Работа на класните ръководители и преподавателите.

Прицелна група	Компоненти	Цели и задачи	Форми на изпълнение
Ученици	Информация Учил. материал Учил. програми Учил. среда	<p>1.Развиване на ценностите.</p> <p>2.Знание и почитане на универсалните ценности.</p> <p>3.Създаване на собствено виждане у детето за добро и лошо.</p> <p>4.Моделиране на здравословно поведение.</p> <p>5.Усвояване на по-общи жизнени умения.</p> <p>6.Подпомагане на личното запознанство с деца от различни общности, с деца в неравностойно положение, с деца от институтите.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪Лекции ▪Дискусии ▪Групово коментiranje ▪Ролеви игри ▪Групови срещи ▪Общи дейности ▪Учебни часове (ЧК)
Родители	Информация	<p>1.По-голяма ангажираност на родителите в училищния живот.</p> <p>2.Работа с родителите членове на училищното настоятелство.</p> <p>3.Тренинг-сесии “Как да помогнете на Вашето дете да успее в училище?”</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪Дискусии ▪Групови срещи ▪Паралелки родителски срещи

**Е. План за противодействие на училищния тормоз между учениците в Спортно училище “Дръстър”, гр. Силистра
учебна 2023-2024 година**

1. ДЕЙНОСТИ НА НИВО КЛАС

Прицелна група	Дейности	Срок	Отговорници
Ученици от 5-7кл.	Групова работа – умения за общуване	През учебната година	Класни учители по време на часовете на класа
	„Отношенията ми с другите в интернет	Декември 2023 г.	Ресурсен учител 5. и 6. клас, 7 клас
	Въпросник за взаимоотношенията в класа – рейтингова скала за учителя	Май 2024 г.	Класни ръководители
	Групова работа на тема „Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го и как можем да докладваме за случаи на тормоз?“	Февруари 2024 г.	Ресурсен учител

2. ДЕЙНОСТИ НА НИВО УЧИЛИЩЕ.

Прицелна група	Дейности	Срок	Отговорници
Ученици- 5,6,7 кл. Родители	Проучване с „Въпросник за тормоз в училище“ - възприет от МОН за работа в училищата като част от „Механизъм за противодействие на училищния тормоз в предучилищно и училищно образование“	Октомври 2023 г.	Ресурсен учител;
	Анализ и обобщаване на резултатите от изследването от координационния съвет. Запознаване на заинтересованите страни с обобщените резултати.	Ноември 2023 г.	Ресурсен учител;

	Запознаване на учениците с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между учениците в училище	Септември 2023 г.	Кл. ръководители на 5 - 12 клас; Председател на координационния съвет В час на класа
	Международен ден на толерантността-изработване на плакати, табла, флаери	16 ноември 2023 г.	Ученически съвет;
	Световен ден за борба с тормоза в училище	Посл. сряда на м. февруари 2024 г.	Ученически съвет; Ресурсен учител
	Запознаване на родителите с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище	Септември 2023 г.	Класни ръководители на 5-12 клас; Родителски срещи
	Запознаване на родителите от УН с обобщените резултати от проучването с „Въпросник за тормоз в училище“ и предприетите мерки за противодействие.	Февруари 2024 г.	ЗДУД
	„Училище за родители“ на тема „Превенция на тормоза в училище“	Март 2024 г.	Ресурсен учител
Училище	Изготвяне на годишен отчетен доклад на координационния съвет до директора на училището.	Юни 2024 г.	Координационен съвет
	Представяне на резултатите от проучванията на годишния педагогически съвет	Юни 2024 г.	ЗДУД

План-програмата за противодействие на училищния тормоз между учениците в училище и механизъм за противодействие на тормоза и насилието през учебната 2023/2024 година е актуализирана и приета на ПС с протокол № 12 от 31.08.2023 г.

Регистриране на случай на тормоз в училище

Дата: Час:

Място:

Име и подпис на преподавателя :
регистриращ ситуацията на тормоз/

Ситуация

описание на това, което е станало, къде е станало, кога /

Участници

имена, класове/

Свидетели

имена, класове/

Предприети мерки

от учителя, който е спрял и регистрира
тормоза:

Намеса

Превенция

Уведомени страни

/институции, органи/

Приключване на случая

Дата:

Длъжностно лице:

Подпис:

Протоколите се съхраняват в Дневник за случаи на тормоз, в кабинета на ЗДУД.